

چالش‌های اقتصاد ایران؛ تقابل دیدگاه‌های رقیب

مؤلفان:

دکتر حمید ابریشمی
(استاد دانشگاه تهران)

حسین درودیان
(مدرس دانشگاه تهران)

مهدی نوری
(مدرس دانشگاه تهران)

۱۳۹۲

سرشناسه	: ابریشمی، حمید، ۱۳۳۰.
عنوان و پدیدآور	: چالش‌های اقتصاد ایران؛ تقابل دیدگاه‌های رقیب /تألیف: دکتر حمید ابریشمی؛ حسین درودیان؛ مهدی نوری.
مشخصات نشر	: نور علم.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۰۸۸-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	: براساس اطلاعات فیبا (فهرست‌نویسی پیش از انتشار).
یادداشت	: کتابنامه ص ۲۴۴-۲۴۶.
یادداشت	: ابریشمی، حمید، ۱۳۳۰، مؤلف.
یادداشت	: درودیان، حسین، ۱۳۶۱، مؤلف.
یادداشت	: نوری، مهدی، ۱۳۶۲، مؤلف.
موضوع	: ایران-اوضاع اقتصادی.
موضوع	: ایران-سیاست اقتصادی.
رده بندی	: ۱۳۹۲ ۴ الف ۴/الف / HC ۴۷۵
ردیفت	: ۳۳۰/۹۵۵

نشر نور علم: تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۵۹ - ط ۴ - واحد ۸ تلفن ۶۶۴۰۳۶۱۰
 ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ noreelm@yahoo.com

نام کتاب: چالش‌های اقتصاد ایران. تقابل دیدگاه‌های رقیب

مؤلف: دکتر حمید ابریشمی؛ حسین درودیان؛ مهدی نوری.

ناشر: نور علم

شمارگان: ۵۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲

چاپ و صحافی: الغدير

قیمت: ۱۵۷۰۰ تومان

بخش در تهران: کتابیران - ۱۵ - ۶۶۵۶۶۵۱۱ پایگاه اینترنتی: www.noreelm.com
 فروش مستقیم در تهران: روبروی دانشگاه تهران کتابفروشی

موبایل کار: در صورت عدم دسترسی به کتابهای این انتشارات، از طریق تماس با شماره زیر

کتابها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می شود. ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹

فهرست مطالب

پیشگفتار

فصل اول: پرداخت نقدی یارانه‌ها

مقدمه

- ۱ دیدگاه‌های مؤلفان پرداخت نقدی یارانه‌ها
- ۲ ۱- ناعدالتی بین زمین یارانه‌های باز
- ۸ ۲- افزایش آلودگی
- ۸ ۳- بالاتر بودن اثرات منفی پرداخت نقدی نسبت به یارانه باز
- ۹ ۴- کاهش هزینه‌های دولت
- ۱۲ ۵- شفافیت یارانه نقدی
- ۱۳ ۶- رفع زمینه فساد به‌ویژه قاچاق و اخت
- ۱۳ ۷- منافع زیست محیطی
- ۱۴ ۸- مواجهه با گسترش شهرنشینی
- ۱۵ ۹- افزایش هزینه‌های اصلاح در صورت تأخیر در اجرا
- ۱۵ ۱۰- سهم بالای یارانه نقدی پرداختی در بودجه خوارها و کم درآمد
- ۱۶ دیدگاه‌های مخالفان پرداخت نقدی یارانه
- ۱۶ ۱- تورم شدید و اثرات توزیعی آن
- ۱۶ ۲- تضعیف بخش تولید
- ۱۸ ۳- ضعف نظام اطلاعاتی در جهت شناسایی و رتبه‌بندی درآمدی خوارها
- ۱۹ ۴- عدم کاهش هزینه‌های دولت
- ۲۰ ۵- عدم کاهش معنی‌دار مصرف انرژی
- ۲۱ ۶- ناسازگاری سیاست اصلاح قیمت‌ها با سایر اجزای اقتصاد کشور
- ۲۳ ۷- نابهینة بودن قیمت تمام شده کالاها و خدمات دولتی
- ۲۳ ۸- امکان اخذ قیمت‌های متفاوت (تبعیض قیمت)
- ۲۴ ۹- موجه بودن پرداخت یارانه در موارد شکست بازار
- ۲۴ - انحصارات طبیعی

۲۵	- پیامدهای جنبی
۲۵	- کالاهای شایسته
۲۶	۱۰- افزایش مداخله دولت در اقتصاد
۲۶	۱۱- افزایش وابستگی صنایع به دولت
۲۷	۱۲- بروز ناآرامی‌های سیاسی- اجتماعی
۲۷	۱۳- بالا بردن سهم نسبی اقشار کم درآمد از یارانه
۲۸	۱۴- تشدید نابرابری درون خانواری
۲۹	جمع‌بندی
۳۲	پیرساخت منابع
۳۵	فصل دوم: افزایش رشد جمعیت کشور
۳۶	مقدمه
۳۷	عوامل تعیین‌کننده باروری، مرگ و میر
۴۴	تحولات جمعیت جهان
۴۵	تحولات جمعیت در ایران
۵۰	سیاست جمعیتی و پیشینه آن
۵۵	دیدگاه‌های اندیشمندان پیرامون جمعیت
۶۱	دیدگاه‌های موافقان افزایش نرخ رشد جمعیت
۶۱	۱- پشتوانه شرعی
۶۳	۲- پتانسیل بالای طبیعت
۶۴	۳- منافع سیاسی افزایش جمعیت
۶۵	۴- مزایای فرهنگی و روان‌شناختی پرجمعیتی
۶۶	۵- خطر سالمندی جمعیت
۶۷	۶- نقش نیروی انسانی در رشد و توسعه
۶۸	۷- نگران‌کننده بودن کاهش باروری در کشور
۶۹	۸- سایر دیدگاه‌های موافق
۷۰	دیدگاه‌های مخالفان افزایش نرخ رشد جمعیت
۷۰	۱- تردید در وارد بودن ادله شرعی
۷۳	۲- محدودیت امکانات
۷۶	۳- تردید در امکان‌پذیری توفیق سیاست‌های مشوق افزایش جمعیت
۷۷	۴- تأکید بر کیفیت جمعیت به جای کمیت آن

۷۸	۵- ساختار جوان جمعیت کشور و پتانسیل بالای باروری
۷۹	۶- بالا بودن رشد فعلی جمعیت
۷۹	۷- گسترش شهرنشینی و آسیب‌های آن
۸۱	۸- ممانعت از رشد و توسعه
۸۱	جمع‌بندی
۸۴	فهرست منابع
۸۷	فصل سوم: سهام عدالت
۸۸	مقدمه
۹۰	سهام عدالت در ایران
۹۳	دیدگاه‌های موافقان
۹۳	۱- هم جهت ساختن عدالت و کارایی
۹۴	۲- افزایش ثروت خانوارها و توزیع متعادل ثروت در جامعه
۹۴	۳- تسریع روند خصوصی سازی
۹۵	۴- کاهش ریسک سیاسی فرآیند خصوصی سازی
۹۵	۵- جلوگیری از تسلط بیگانگان
۹۶	۶- گسترش سهام‌داری و بازار سرمایه
۹۶	دیدگاه‌های مخالفان
۹۶	۱- پراکندگی مالکیت سهام و پیامدهای آن
۹۹	۲- چالش‌های فعالیت شرکت‌های واسط
۱۰۱	۳- تداوم مدیریت دولتی
۱۰۳	۴- چالش شرکت‌های واگذار شده در تأمین مالی
۱۰۴	۵- عدم شفافیت در اجرای طرح
۱۰۵	۶- گسترش بوروکراسی
۱۰۶	۷- مشکل شناسایی اقشار مشمول طرح
۱۰۷	۸- چالش قیمت‌گذاری سهام شرکت‌های واگذار شده
۱۰۷	۹- عدم اثرگذاری معنی دار بر ثروت خانوارها
۱۰۹	۱۰- سایر مخالفت‌ها
۱۰۹	جمع‌بندی
۱۱۱	فهرست منابع

فصل چهارم: سرمایه‌گذاری خارجی

۱۱۵

مقدمه

۱۱۶

تعاریف و طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری خارجی

۱۱۶

مبانی نظری تبیین‌کننده سرمایه‌گذاری خارجی

۱۲۲

- تفاوت نرخ‌های بازدهی

۱۲۳

- دسترسی به بازار

۱۲۳

- تنوع سرمایه‌گذاری

۱۲۳

دسترسی به منابع اولیه

۱۲۴

- درون‌سازی

۱۲۴

- خرجه‌جات محصول

۱۲۶

عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

۱۲۷

روند جهانی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

۱۳۴

سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

۱۴۰

دیدگاه‌های موافقان سرمایه‌گذاری خارجی

۱۴۲

۱- تأمین سرمایه

۱۴۲

۲- ورود ارز

۱۴۳

۳- سرریز تکنولوژی

۱۴۳

۴- ارتقاء عملکرد صادراتی

۱۴۶

۵- ایجاد شرایط رقابتی

۱۴۶

۶- کمک به انجام بهینه فرآیند خصوصی‌سازی

۱۴۶

۷- لزوم نوسازی و توسعه صنعت نفت در کشور

۱۴۷

۸- منافع سیاسی

۱۴۷

۹- سایر

۱۴۸

دیدگاه‌های مخالفان سرمایه‌گذاری خارجی

۱۴۸

۱- آسیب‌پذیری اقتصاد ملی

۱۵۰

۲- بروز فشارهای ارزی در بلندمدت

۱۵۰

۳- تشدید نابرابری

۱۵۰

۴- تهدید سرمایه‌گذاران داخلی

۱۵۱

۵- آسیب‌های زیست‌محیطی

۱۵۲

۶- تأثیر سوء بر الگوی مصرف

۱۵۲

۱۵۳	۷- ناسازگاری ملزومات جذب سرمایه‌گذاری خارجی با موقعیت سیاسی کشور
۱۵۳	۸- وجود محدودیت‌های داخلی در اثرگذاری مثبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۱۵۵	۹- تضعیف حاکمیت سیاسی
۱۵۵	۱۰- ایجاد انحصار
۱۵۶	۱۱- سایر مخالفت‌ها
۱۵۶	جمع‌بندی
۱۵۹	فهرست منابع
۱۶۳	فصل پنجم: خصوصیات سازه
۱۶۴	مقدمه
۱۶۵	روش‌های خصوصی‌سازی
۱۶۵	۱- خصوصی‌سازی با اصل «تأمینیت»
۱۶۷	۲- خصوصی‌سازی بدون انتقال مالکیت
۱۶۸	بستر تاریخی خصوصی‌سازی
۱۷۱	خصوصی‌سازی در ایران
۱۷۴	دیدگاه‌های موافقان
۱۷۴	۱- افزایش کارایی واحدهای اقتصادی
۱۷۵	- برتری انگیزه‌های خصوصی (رویکرد حقوق مالکیت)
۱۷۶	- کارآمدی نظارت در بخش خصوصی
۱۷۷	- محدودیت‌های بودجه‌ای نرم در بخش دولتی
۱۷۸	- منفعت‌جویی دولت‌مردان (رویکرد انتخاب عمومی)
۱۷۹	۲- کاهش هزینه‌های عمومی و کسری بودجه
۱۸۰	۳- کاهش حوزه فعالیت دولت و تمرکز وی بر وظایف اصلی
۱۸۱	۴- تأمین منافع مصرف‌کنندگان
۱۸۱	۵- گسترش بازار سرمایه
۱۸۲	۶- سایر
۱۸۲	دیدگاه‌های مخالفان
۱۸۲	۱- تأکید بر تغییر محیط به جای تغییر مالکیت
۱۸۲	- ایجاد رقابت

- ۱۸۳ - بهبود فضای کسب و کار
۱۸۵ ۲- موجه بودن مالکیت دولتی در موارد شکست بازار
۱۹۰ ۳- مالکیت دولتی به منظور تعقیب اهداف اجتماعی
۱۹۱ ۴- تأکید بر کارآمدی فرآیندهای سیاسی دموکراتیک
۱۹۱ ۵- محدودیت ظرفیت مالی، فنی و مدیریتی بخش خصوصی
۱۹۲ ۶- حاکمیت بخش شبه دولتی
۱۹۲ ۷- تشدید بیکاری
۱۹۳ ۸- اولویت یافتن هدف کسب درآمد از واگذاری بنگاه‌های دولتی
۱۹۳ ۹- تبدیل خصوصی‌سازی به هدف سیاست‌گذاری اقتصادی
۱۹۴ ۱۰- بودیت سرمایه‌گذاری خارجی
۱۹۴ ۱- سایر
۱۹۴ جمع‌بندی
۱۹۸ فهرست منابع

- ۲۰۱ فصل هشتم: حذف صفر پول ملی
۲۰۲ مقدمه
۲۰۴ انواع اصلاح پولی
۲۰۴ الف- اتحادیه‌های پولی
۲۰۴ ب- تغییر نام پول ملی به همراه اصلاح پول
۲۰۵ ج- حذف صفر از واحد پول ملی
۲۰۵ د- تغییر واحد پول به همراه تغییر ارزش برابری
۲۰۶ تجارب سایر کشورها در تغییر واحد پولی
۲۰۸ برزیل
۲۰۸ آرژانتین
۲۰۹ ترکیه
۲۱۰ دیدگاه موافقان
۲۱۰ ۱- کاهش سرانه اسکناس و صرفه‌جویی در هزینه‌های انتشار آن
۲۱۱ ۲- تسهیل انتقال پول و کاهش ریسک ناشی از آن
۲۱۱ ۳- سهولت نگهداری حساب‌ها، ارقام و کاهش خطا
۲۱۲ ۴- تسهیل جریان مبادلات بازرگانی و کاهش هزینه مبادله
۲۱۲ ۵- عدم افزایش نرخ تورم با اجرای طرح

۲۱۴	۶- کاهش انتظارات تورمی
۲۱۴	۷- پایین بودن هزینه‌های اجرای این طرح
۲۱۵	۸- تقویت پول ملی در برابر ارزهای سایر کشورها و ارتقای روحیه ملی
۲۱۵	۹- جلوگیری از نفوذ ارزهای سایر کشورها در اقتصاد
۲۱۶	دیدگاه مخالفان
۲۱۶	۱- فراهم نبودن بسترهای مناسب قبل و بعد از اجرای طرح
۲۱۶	۲- عدم اولویت موضوع
۲۱۷	۳- زود هنگام بودن طرح
۲۱۸	۴- عدم انطباق بین نظامی در دفاتر و پایگاه‌های اطلاعاتی و صورت‌های مالی
۲۱۸	۵- افزایش قیمت‌ها ناشی از گرد کردن ارقام
۲۱۹	۶- افزایش هزینه‌ها
۲۱۹	۷- عدم تقویت پول ملی در برابر ارزهای سایر کشورها
۲۱۹	۸- انجام اقدامات بیهوش‌کننده
۲۱۹	جمع‌بندی
۲۲۲	فهرست منابع
۲۲۵	فصل هفتم: مالیات بر ارزش افزوده
۲۲۶	مقدمه
۲۲۸	روش‌های محاسبه مالیات بر ارزش افزوده
۲۲۸	۱- روش تجمعی مستقیم یا روش حسابداری
۲۲۸	۲- روش تجمعی غیرمستقیم
۲۲۸	۳- روش تفریقی مستقیم یا روش حسابداری
۲۲۸	۴- روش تفریقی غیرمستقیم (روش صورتحساب)
۲۲۹	تشریح روش صورتحساب
۲۳۰	انواع مالیات بر ارزش افزوده بر اساس پایه مالیاتی
۲۳۱	تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده
۲۳۲	مالیات بر ارزش افزوده در ایران
۲۳۳	دیدگاه‌های موافقان
۲۳۳	۱- گسترش پایه مالیاتی
۲۳۳	۲- ثبات درآمدهای مالیاتی برای دولت
۲۳۴	۳- انعطاف‌پذیری در سیاست‌گذاری

- ۲۳۴ ۴- خنثی بودن
- ۲۳۵ ۵- خودکنترلی بودن و امکان بهبود وصول مالیات‌های دیگر
- ۲۳۵ ۶- کاهش مشکلات وصول مالیات
- ۲۳۶ ۷- کاهش فرار مالیاتی و ارتقاء عدالت مالیاتی
- ۲۳۷ ۸- امکان کاهش سطح عمومی قیمت‌ها
- ۲۳۸ ۹- شفاف‌سازی حساب‌های ملی و بهبود ساختار اطلاعات مالیاتی کشور
- ۲۳۸ ۱۰- تغییر در الگوی مصرف جامعه و امکان افزایش پس‌انداز
- ۲۳۸ ۱۱- تسهیل در ورود به پیمان‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای
- ۲۳۹ ۱۱- کاهش وقفه زمانی وصول مالیات
- ۲۳۹ دیدگاه‌های مخالفان
- ۲۳۹ ۱- چالش در شناخت و تطبیق
- ۲۳۹ ۲- نبود زیرساخت‌های اطلاعاتی مناسب
- ۲۴۰ ۳- زمان نامناسب اجرا
- ۲۴۰ ۴- وجود پیچیدگی‌ها در سررسیدهای اجرایی
- ۲۴۱ ۵- اثر سوء بر توزیع درآمد و عدالت اجتماعی
- ۲۴۱ ۶- بروز تورم
- ۲۴۲ ۷- دامن زدن به رکود تورمی
- ۲۴۲ ۸- افزایش اندازه دولت
- ۲۴۲ جمع‌بندی
- ۲۴۴ فهرست منابع

«فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمْعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَ أُولَئِكَ هُمُ
 أُولُوا الْأَلْبَابِ» (سوره ی زمر آیات ۱۷ و ۱۸)

«پس بشارت ده به بندگانم، آنان که سخن را می شنوند و از نیکوترین آن پیروی می کنند؛
 آنان کسانی هستند که خداوند آن ها را هدایت کرده و آنان حقیقتاً خردمندان اند.»

دانش اقتصاد به مانند سایر زیرمجموعه های علوم اجتماعی، به مطالعه موضوعات و پدیده هایی می پردازد که ماهیتی پیچیده و مبهم داشته که این ابهام ریشه در تعدد عوامل مؤثر بر هر پدیده، آسون ناپذیری بسیاری از گزاره ها (به لحاظ تجربی) و در هم تنیدگی علت و معلول، دانستن رونق و زوال از این رو علوم اجتماعی از جمله اقتصاد همواره بستر تضارب آرا و جدال های فکری، بحث و مباحثه ای بوده که هر یک بر اساس روش علمی اما از زوایای متفاوت و با رویکردهای مختلف به موضوعی واحد می نگریند؛ بدون این که در بیش تر موارد، ابزاری جامع و مورد اتفاق جهت قضاوت در خصوص برتری هر یک بر دیگری در دست باشد. به همین سبب احداث هر پیرامون پدیده ها و سیاست های اقتصادی در هر جامعه ریشه در ذات مبهم و پیچیده این پدیده ها داشته و مقوله ای طبیعی و همیشگی است.

در کشور ما، همگام با رشد و پیشرفت دانش اقتصاد به واسطه تحولات چند دهه اخیر که مهم ترین جلوه های آن، توسعه آموزش اقتصاد در دانشگاه ها و افزایش در تعداد صاحب نظران اقتصادی کشور است، فضای نقادی و اندیشه ورزی اقتصادی، به طور محسوسی نسبت به سال های پیش از آن ارتقا یافته است. فضای دانشگاهی و محیط های علمی همواره شاهد بهبود کمیت و کیفیت تحلیل چالش های اقتصادی کشور و نقد سیاست های اقتصادی دولت ها توسط کارشناسان اقتصادی در قالب کتب، مقالات، مصاحبه ها، سخنرانی ها و ... بوده است. به ویژه در مورد برخی مسائل ریشه دار مبتلابه اقتصاد ایران و موضوعات اقتصادی اساسی که همواره در محافل علمی و سیاست گذاری کشور محل اختلاف نظر بوده است، حجم نظرات ابراز شده به گونه ای

است که تحلیل‌ها و دیدگاه‌های متعددی درباره هر یک از موضوعات، در معرض نظر محققان قرار داده است.

اثری که بدینوسیله تقدیم جامعه علمی کشور شده است، مجموعه‌ای است که تحلیلی عمیق در باب مهمترین موضوعات مورد بحث در فضای اقتصادی کشور با استفاده از تحلیل‌های برآمده از بهترین نظریه‌های اقتصادی و همچنین دیدگاه‌های مختلف کارشناسان و صاحب‌نظران اقتصادی ارائه کرده است. در حقیقت هر یک از فصل‌های این مجموعه به یکی از موضوعات اقتصادی مهم مورد اختلاف در کشور اختصاص داشت، و دیدگاه‌ها و استدلال‌ات متفاوت و متعارض موجود در مورد موضوع مورد بحث را در برابر هم قرار داده است.

موضوعاتی که در این کتاب به عنوان اولین مجلد از این مجموعه به آنها پرداخته خواهد شد عبارتند از: اصلاح نظام پرداخت یارانه، خصوصی‌سازی، افزایش جمعیت، سرمایه‌گذاری خارجی، سهولت عدالت حذف صفر از واحد پولی و مالیات بر ارزش افزوده. بدون تردید خواننده فرهیخته نیز تأیید می‌کند که موضوعات ذکر شده، همواره در فضای دانشگاهی و رسانه‌ای کشور، موضوعاتی حاشی و محل اختلاف نظر بوده است. مطالعه این دیدگاه‌های متعارض در یک مجموعه علمی و هدفمند قطعاً سطح آگاهی هر یک از خوانندگان محترم درباره موضوعات مورد بحث را در کمترین فاصله زمانی به طور چشمگیری ارتقا خواهد داد. از این‌رو هدف اصلی از نگارش این مجموعه، فراهم آوردن امکان دسترسی مخاطبان به مهمترین دیدگاه‌ها و تحلیل‌های اقتصادی موجود پیرامون اهم مسائل اقتصادی کشور می‌باشد. در حقیقت کوشش شده در قالب این اثر، بیشترین آگاهی ممکن در خصوص هر یک از موضوعات مذکور، در اختیار مخاطب قرار داده شده و خواننده محترم آگاهی نسبتاً جامعی در خصوص جوانب مختلف مسائل مبتلابه اقتصادی کشور بدست آورد. از این منظر این اثر به لحاظ موضوع و نحوه نگارش بدیع و در عین حال به لحاظ محتوا قابل بهره‌برداری و در مرزهای دانش اقتصاد است.

نوآوری دیگر این کتاب، مناظره‌گونه بودن سبک نگارش آن است. بیان همزمان دیدگاه‌های مخالف و موافق در باب هر یک از موضوعات، عملاً خواننده را در موضع شنونده یک مناظره اقتصادی قرار داده است. انگیزه‌های مختلفی در انتخاب این سبک

دخیل بوده است. اولاً هر یک از موضوعاتی که در قالب این جلد و مجلدات بعدی به یاری خداوند متعال به آن‌ها پرداخته می‌شود، فی‌نفسه دارای جنبه‌ها و ابعاد مختلفی هستند که این امر، وجود نظرات متفاوت و تحلیل‌های متعارض در خصوص آن‌ها را طبیعی و غیر قابل اجتناب می‌سازد. لذا نحوه پرداختن به این دیدگاه‌ها نیز باید الزاماً به شکلی باشد که بتواند پوشش دهنده این دیدگاه‌های رقیب باشد. ثانیاً؛ یکی از ضرورت‌های رشد و بالندگی جامعه به‌طور عام، و محیط‌های علمی به‌طور خاص، فراهم بودن فرصت تضارب آرا و تقابل اندیشه‌هاست تا در این بستر، اندیشه‌های موجود اصلاح شده و ایده‌های جدید متولد گردد. کوشش شده تا این کتاب گامی در جهت ترویج این فرهنگ قرار گیرد. ثالثاً؛ پرهیز از یکسویه‌نگری و دارا بودن نگرش جامع‌الاطراف از مهم‌ترین پیش‌نیازهای راست‌اندیشی در باب مسائل اقتصادی کشور است. مکرراً در کشور مشاهده شده که، علماً به تحریف از قبیل برخی حبّ و بغض‌های سیاسی و فردی یا عدم احاطه کامل تحلیل‌گر به ابعاد مختلف یک موضوع، قضاوت‌هایی حدی و یک‌طرفه، حاوی تأیید یا نفی کامل یک ایده یا سیاست از سوی عده‌ای بیان می‌گردد. لذا مقصود دیگر این نوشته، ارائه نمونه‌ای عملی از جامع‌نگری و پرهیز از افراط و تفریط در مطالعه و بررسی مسائل اقتصادی کشور است. هرچند سعی بر این بوده که در کنار ارائه دیدگاه‌های مختلف و بیان مهم‌ترین تحلیل‌های ارائه شده در باب موضوعات ذکر شده، گامی در راستای ترویج فرهنگ نقد و آداب آن برداشته شود.

موضوع کتاب و ادبیات آن به شکلی است که برای تمامی علاقه‌مندان به آشنایی با مسائل اقتصاد ایران از جمله سیاست‌گذاران و مسئولان رده‌ها، حتّاف، مدیران، کارشناسان و صاحب‌نظران اقتصادی، دانشجویان رشته‌های مختلف و به‌ویژه دانشجویان دغدغه‌مند اقتصاد کشور قابل استفاده است. زبان کتاب، به دور از تکلف، روان و شیوا است. تصمیم بر این است که به‌هول و قوه الهی مجلدات بعدی این مجموعه نیز با همین سبک و روال در اختیار مخاطبان فرهیخته قرار گیرد تا تمامی موضوعات مهم و مورد بحث در اقتصاد ایران، در قالب این مجلدات پوشش داده شود. «تا چه قبول افتد و چه در نظر آید»

در این ابتدا توجه به چند نکته مقدماتی درباره محتوای فصول برای خواننده گرامی مفید خواهد بود:

۱- عنوان فصول به نحوی انتخاب شده که بتوان تمامی دیدگاه‌های مطرح‌شده در خصوص آن را در قالب نظرات موافق و مخالف بیان کرد. روال هر فصل به این ترتیب است که در ابتدا مقدمه‌ای درباره موضوع موردنظر بیان شده و سپس با بیان دیدگاه‌های موافقان و مخالفان در نهایت جمع‌بندی انجام خواهد شد.

۲- از آن‌جا که بعضاً فهم برخی از دیدگاه‌های موافق و مخالف مستلزم آگاهی از مقدماتی در این موضوع مورد بحث است، تلاش شده در مقدمه هر فصل به توضیح و تبیین کلیاتی که به فهم محتوای نظرات موافق و مخالف کمک می‌کند پرداخته شود.

۳- در هر فصل ابتدا به دیدگاه‌های موافقان و سپس مخالفان پرداخته می‌شود. این به آن علت است که در بسیاری موارد، نظرات مخالفان، همان نقد دیدگاه‌های موافقان است.

۴- سعی بر این بوده که به منظور مصون ماندن کتاب از آسیب‌های ناشی از گذشت زمان و کهنه شدن مضامین، حتی‌الامکان، ارائه دیدگاه‌ها تمرکز اصلی، بر مفاهیم و اندیشه‌ها باشد؛ اگرچه با وجود این در موارد مقتضی از استناد به آمارها و ارائه تحلیل‌های آماری نیز پرهیز نموده‌ایم.

۵- با توجه به ماهیت کتاب که به بیان دیدگاه‌های مختلف درباره هر یک از موضوعات می‌پردازد، حتی‌الامکان سعی شده در جمع‌بندی مطالب، از فضاوت پیرامون حقانیت استدلال‌ات اجتناب شده و صرفاً به محکمت و بدیهیات مورد قبول عام اتکا گردد. با وجود این، در معدود مواردی که تحلیل‌های ارائه شده دارای نقیصه اساسی بوده و اعتبار علمی آن‌ها به علتی مردود باشد، در جمع‌بندی فصل، متعرض آن‌ها خواهیم شد.

۶- لازم است توجه شود که در بسیاری موارد، ارائه یک دیدگاه مخالف از سوی بیان‌کننده آن، به منزله مخالفت با کل سیاست مورد نظر یا مردود دانستن اساس

موضوع مورد بحث نیست. در حقیقت بسیاری از دیدگاه‌های مخالف که به آن‌ها اشاره شده است، انتقادی به بخشی از سیاست مورد نظر یا انتقاد به نحوه اجرای آن بوده است و نه مخالفت با کلیت موضوع. همچنین ارجاع بخش یا تمامی از نظرات موافق و مخالف در باب یک موضوع به یک نویسنده لزوماً به معنای موافقت یا مخالفت نویسنده مذکور با موضوع ذکر شده نیست بلکه ممکن است وی در نوشته خود اقدام به تبیین ادبیات موضوع یا تقریر دیدگاه‌های موجود کرده باشد که ارجاع به نوشته وی از این حیث است. لذا ارجاع به برخی اسامی را نباید لزوماً به منزله تأیید دیدگاه مورد نظر از سوی وی دانست.

۸- مطالب ذکر شده زیر هر دیدگاه موافق یا مخالف، در برخی موارد مفصل و در مواردی دیگر مختصر است. این موضوع ناشی از کثرت یا محدودیت مطالب موجود ذیل هر یک از این موضوعات است. "بنا به طور کلی در نگارش مطالب، اصل بر اختصار و ارائه بیش‌ترین مطلب در محدوده مشخص و تعریف‌شده فصول بوده است. در حقیقت توضیحات ارائه شده ذیل هر یک از دیدگاه‌های مخالف و موافق، چکیده مطالب و مباحث موجود در آن موضوع است. از این‌رو فهم دقیق مطالب نیازمند دقت و توجه کافی در هر یک از استدلال‌های بیان شده است."

در پایان جا دارد از دانشجویانی که در مراحل اولیه این مجموعه به انحاء مختلف با نویسندگان همکاری صمیمانه داشتند، نام برد. سود. بر این اساس از سرکار خانم‌ها ورهرامی، صفی، سیفی، اسفندیار، ابوالحسنی، رضایی، ربیسی و آریان فدایی و آدام‌بیک به پاس این همکاری تشکر و قدردانی می‌گردد.

در پایان خداوند متعال را به سبب اعطای توفیق خدمتی هر چند کوچک به جامعه علمی و عموم علاقه‌مندان اقتصاد ایران خاضعانه شکرگذاری کرده و از او تداوم این توفیق و اثرگذاری این تلاش بر بهبود عملکرد اقتصاد کشور را خواستاریم.